

Gender Differences of the Lived Experiences of Young Olds (60-74 years old) During the COVID-19 Pandemic

Mohammad Shayanmehr Master of Demography, Payame Noor University, Tehran, Iran

Latif Partovi Assistant Professor of Demography, Payame Noor University, Tehran, Iran

Abstract

The elderly are among the most vulnerable groups during crises and gender is one of the most important factors in this regard. The purpose of this study was to explore gender differences of lived experiences of young elderly people during the COVID-19 Pandemic. Using a qualitative method, 13 young elderly people (60-74 years old including 7 men and 6 women) were selected through purposive sampling in Mahabad and interviewed using a semi-structured format. The data were analyzed using Colaizzi method. The results were classified in two themes including "Transformed home and dwindling physical and spiritual powers" for women, and "Social distance and disturbed retirement life" for men. Based on the results, it is concluded that during pandemic older women were exposed to double physical and psychological pressures inside home while men faced increasing in emotional pressure due to not being able to go outside. Therefore, it is suggested that in policy formation, while understanding the different position of young elderly men and women, especially the situation of women, pay more attention to the role of family members and their social support in addition to official supportive measures.

Keywords: Young Elderly, Gender, Lived Experience, COVID-19 Pandemic.

Corresponding Author: l.partoei@pnu.ac.ir

How to Cite: Shayanmehr. M., Partovi. L. (2022). Gender Differences of the Lived Experiences of Young Olds (60-74 years old) During the COVID-19 Pandemic, *Quarterly Journal of Social sciences*, 29(97), 167-203.

Introduction

Since late 2019 people faced Corona Virus (SARS-2) globally, that was originally identified in Wuhan, China, that spread unexpectedly so that became a pandemic, and named COVID-19 Pandemic by WHO. COVID-19 outbreak has led to several changes and disturbances in the daily lives. Particularly for elderly persons, there has been a significant impact for many reasons including physical and mental weakness insofar as it announced "Geriatric Health Emergency" (Falvo et al, 2021).

In recent decades gradually in many countries, more quickly in Iran, age structure of the population is changing toward population ageing. According to WHO classification (onset of ageing, 60), Young Elderly People classified into three subgroups: firstly, with the most in term of number globally is (60-74 years old).

In the infected area, men and women are not infected the same. Actually it predicated that pandemic and its consequences cannot be considered just as a health crisis, but that should be considered as a psychosocial reality with different aspects. Different experiences could not be explained simply by biological differences and it depends on many important factors, like gender. According to a study (McLaren et al, 2020) conducted during early month of pandemic, analysis indicated that women's burdens are escalating, and their vulnerability is worsening.

Generally, COVID-19 Pandemic imposed new complicated situations that providing capabilities to do studies. To explore the lived experiences of individuals during COVID-19 Pandemic the most suited one could be phenomenological study, and it could be useful to reveal many dimension of the phenomenon too. Then, the present study aimed to analyze the lived experiences of Young Elderly People during COVID-19 Pandemic to understand their experiences. Therefore, the main question of the present study is, how has COVID-19 Pandemic been experienced by Young Elderly People within their gender background in city of Mahabad?

Literature Review

Since COVID -19 outbreak, few related studies were conducted due to the lived experience, particularly included older adults globally.

The review of the few related studies carried out in this context revealed that COVID-19 Pandemic has major consequences for elderly people and has potential capability to study. A study conducted in 2020, showed that the lived experiences of elderly people during pandemic could be described by themes such as: "Mental Turmoil", "Family Turmoil" and "Stigma" (Esmaeeli & Ghadrband Fardshirazi, 2020). COVID-19 outbreak, also severely impress all aspects of older adults' mental health (Asgari et al, 2021). Results of more studies (Norouzi Seyed Hosseini, 2021; Rezaee et al,

2022) depict that during COVID-19 outbreak, Iranian elderly people faced different mental and emotional disorders. Some studies were conducted outside Iran, while confirming the above, revealed that participated elderly people had founded compatibility with the new situations and seek for new ways to boost their health (Huntley & Bratt, 2022).

The literature review of related studies reveals that it is essential to do more studies, particularly such a qualitative one due to complexity and consequences of COVID-19 Pandemic. On the other hand, the most related conducted studies are also holistic about gender and the lived experience. Therefore, this study aimed to explore the gender differences of lived experiences of young olds during COVID-19 Pandemic.

Methodology

The research method is qualitative and descriptive phenomenology. The seven-step Collazo's method (1978) was used to analyze the results. Based on purposive sampling method focused on theoretical saturation criteria, 13 young olds (6 women, 7 man) of Mahabad city who had experience of living during COVID-19 pandemic participated in this study. The main criterion for entering the research was being at least 60 years old, being married and who can provide sufficient information to answer the research questions. Coding began immediately after the first interview and continued until the theoretical saturation of information occurred in the 13th interview. The data collection method was semi-structured interview.

To verify validity and reliability of data, evaluation method of participants and external viewer was used. Data were transcribed and sent to those being interviewed so that their confirmation would be achieved. External viewer has been supervising all the stages of conducting interviews, and data collection and analysis processes were also reviewed and confirmed.

Results

After analyzing the data, two main themes and 5 sub-themes were extracted, which can describe and reflect the lived experiences of young olds. Each theme and sub-themes have reflected in following table 1:

Table 1. Themes and sub-themes

Gender	Themes	Sub-themes
		Corona, evoking of experience of imprisonment
Man	Social distance and disturbed retirement life	
		Trying to compatibility with new situation on behalf of men

Gender	Themes	Sub-themes
		Increased engagements and dwindling of youth power
Woman	Transformed home and dwindling physical and spiritual powers	Experience of double sense: Realization of kindly atmosphere but increased pressure within
		The new conception of telephone among elderly women

Conclusion

The research focused on studying and exploring the lived experiences of young olds during COVID-19 Pandemic. Due to the results, the lived experiences of COVID-19 Pandemic were not homologous among elderly men and women. Results showed that, elderly men faced increasing mental pressures due to being away from outside environment and staying at home, and COVID-19 outbreak changed the rules of the game for them. At the same time, elderly women suffered from having multiple gender role and its burdens from changing occurred inside home due to COVID-19 outbreak. As a result, elderly women experienced double physical and spiritual pressures. Results also revealed the main and important role of women during crisis and implying the role of social supports and it could reduce many negative pressures among women.

Generally, finding revealed that gender differences of the lived experiences of young olds participant among men and women, separately could be summarized in following expressions:

For men, it could be "Consequences of staying at home for a long time and increasing spiritual pressures" and "Disturbance in the retirement life".

For women, it could be "Increasing in engagements and physical pressures among women inside home" and "Realization of increased perceived social supports by family members among women".

Due to above, one of the policies that can be helpful is to pay attention to young olds with their gender background during crisis, and it is better to heed the role of family members and their social supports beside official and governmental supports for them in such a situation to reduce negative consequences.

تفاوت جنسیتی تجارب زیسته سالمندان جوان (۶۰-۷۴ ساله) در دوران همه‌گیری کووید-۱۹

کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

محمد شایان مهر

استادیار جمعیت‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

لطیف پرتوی *

چکیده

سالمندان از گروه‌های با سطح آسیب‌پذیری بالا در بحران‌ها بوده و جنسیت هم یک عامل مؤثر در ارتباط با این آسیب‌پذیری در بحران‌ها محسوب می‌شود. پژوهش حاضر باهدف کشف و بررسی تفاوت جنسیتی تجارب زیسته سالمندان جوان در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ صورت گرفت. با استفاده از روش کیفی، ۱۳ نفر (۷ مرد و ۶ زن) از سالمندان جوان (۶۰-۷۴ ساله) شهر مهاباد با بهره‌گیری از نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و به مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته پاسخ دادند. سپس مصاحبه‌ها با استفاده از روش کلاسیکی تحلیل شدند. یافته‌های پژوهش در دو مضمون اصلی شامل «خانه‌ی متحول‌شده و قوای جسمی و روحی تحلیل‌یافته» برای زنان و مضمون اصلی «فاصله اجتماعی و بازنشستگی مختل‌شده» برای مردان دسته‌بندی شدند. بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه‌گیری کرد که در این دوران زنان سالمند جوان در محیط خانه با فشارهای جسمانی و روحی مضاعف و مردان نیز با فاصله گرفتن از محیط بیرون با افزایش فشارهای روحی مواجه بوده‌اند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود که در سیاست‌گذاری‌ها برای آمادگی و مقابله با بحران‌های مشابه آینده ضمن درک جایگاه متفاوت زنان و مردان سالمند جوان، به‌ویژه وضعیت زنان، بهتر است در کنار حمایت‌های رسمی به نقش اعضای خانواده و حمایت‌های اجتماعی آن‌ها توجه بیشتری شود.

کلیدواژه‌ها: سالمند جوان، جنسیت، تجربه زیسته، همه‌گیری کووید-۱۹.

طرح مسئله

با آنکه ظهور به یک‌باره از شرق عالم، سرعت سرایت و گسترش بالای همه‌گیری کووید-۱۹ جهانیان را غافلگیر (Mohebi Meimandi & Sasanipour, 2021:40) نمود ولی کنکاش در منابع آشکار می‌سازد که پاندمی‌های^۱ فاجعه‌بار با فواصل منظم در طول تاریخ بشر رخ داده‌اند (Huremovic, 2019:12). در واپسین روزهای سال ۲۰۱۹ میلادی مواردی از یک بیماری ویروسی و واگیردار در چین گزارش شد. در مدت کوتاهی با گسترش سریع آن در سایر مناطق چین و جهان، در مارس ۲۰۲۰ از سوی سازمان جهانی بهداشت^۲ به‌طور رسمی بروز یک پاندمی جدید اعلام و همه‌گیری کووید-۱۹^۳ ظهور نمود. همه‌گیری کووید-۱۹ به دلیل ماندگاری (Azadarmaki, 2021:40) به‌سرعت از یک مسئله بهداشتی صرف به یک بحران همه‌گیر و جریانی اجتماعی فرهنگی با ابعاد ناشناخته و اثرگذار بر کلیت حیات بشری تبدیل شد و در مناطق درگیر بیماری از جمله ایران، بحران‌های اقتصادی، روانی و اجتماعی ایجاد نمود (Hamidian, 2022:186). از ابتدای همه‌گیری، آسیب‌پذیری بالای سالمندان در ابعاد مختلف جزو مشخصه بارز آن بوده است. نتایج یک مطالعه انجام‌شده توسط بنیاد ایجول^۴ (2020) نشان داده که کووید-۱۹ در سطح جهان و ابعاد مختلف گروه سالمندان را بیشتر از سایرین متأثر ساخته تا جایی که برخی از صاحب‌نظران از آن به‌عنوان «وضعیت اضطرار سلامت مرتبط با سالمندان»^۵ نام می‌برند (Falvo et al., 2021:2). مطابق گزارش‌ها در مناطق مختلف جهان به‌ویژه در کشورهای درحال‌توسعه از جمله ایران، آمار ابتلاء و فوت ناشی از بیماری کووید-۱۹ در سالمندان بیشتر از سایر گروه‌های سنی می‌باشد (Benksim et al., 2020:27). همه‌گیری کووید-۱۹ علاوه بر بهداشت، بسیاری از جنبه‌های زندگی سالمندان مانند شرایط روحی-روانی‌شان را نیز دچار تغییر نموده و آنان را به‌طور خاص در معرض آسیب‌های جدی‌تر از لحاظ سلامت

-
1. Pandemics
  2. World Health Organization (WHO)
  3. Covid-19 Pandemic
  4. Agewell Foundation
  5. Geriatric Health Emergency

روان قرار داده است (Holmes et al., 2020).

در ایران که از ابتدای ظهور بیماری کووید-۱۹ جزو مناطق با درگیری بالا به‌ویژه در بین سالمندان (Aliakbari Saba, 2022) بوده، طبق اعلام رسمی وزارت بهداشت اولین مورد قطعی این بیماری در اسفندماه ۱۳۹۸ و شهر قم شناسایی شده است. دلبری و همکاران (2021) اشاره کرده‌اند در ایران همسو با سایر نقاط جهان، سالمندان از عوامل خطر و ریسک بالا به دلیل داشتن بیماری‌های زمینه‌ای و ضعف سیستم ایمنی در مواجهه با کووید-۱۹ به شمار می‌روند. پیش از ظهور همه‌گیری کووید-۱۹ در بسیاری از نقاط جهان از جمله ایران به دلیل تغییر در ساختار سنی و افزایش جمعیت گروه‌های سنی ۶۰ ساله و بالاتر، سالمندان در کانون توجه قرار داشته که بروز کووید-۱۹ و تبعات آن مزید بر علت شده، توجهات را دوجندان نمود. شعار روز جهانی سالمند در سی‌امین سالگرد آن از سوی سازمان ملل با عنوان «کووید-۱۹: فرصتی برای تغییر نگاه به سالمندان» و اعلام ضرورت گردآوری داده‌های کیفی از سوی سازمان جهانی بهداشت برای سالمندان در این دوران (Falvo et al., 2021:2) می‌تواند مؤیدی بر این ادعا باشد.

در یکی از معتبرترین تقسیم‌بندی‌ها، مربوط به سازمان جهانی بهداشت که مرز آغاز سالمندی را سن ۶۰ سالگی در نظر می‌گیرد، سالمندان به سه زیرگروه سالمند جوان^۱ (۶۰ تا ۷۴ ساله)، سالمند^۲ (۷۵ تا ۹۰ ساله) و خیلی سالمند^۳ (۹۰ سال و بالاتر) تقسیم می‌شوند (Torkani, 2020:7). در بسیاری از نقاط جهان و ایران (Mirzaie & Shamsghahfarokhi, 2007:329) هرچند در دهه‌های اخیر نرخ رشد زیرگروه سالمندان جوان از دو زیرگروه دیگر کمتر بوده ولی از نظر تعداد، سالمندان جوان همواره بالاتر از دو زیرگروه دیگر قرار دارند. به‌طور کلی سالمندان ۶۰ سال و بالاتر بیشتر از ۹ درصد جمعیت ایران را تشکیل داده و طبق پیش‌بینی‌های صندوق جمعیت سازمان ملل^۴ این میزان در سال ۲۰۵۰ به حدود ۲۶ درصد از کل جمعیت، بالاتر از میانگین جهانی خواهد رسید (Mirzaei

1. Young Old

2. Old

3. Oldest Old

4. United Nations Population Fund (UNFPA)

(et al., 2020).

در مناطق درگیر با کووید-۱۹ به دلایل متعدد زنان و مردان یکسان از این همه‌گیری اثر نپذیرفته‌اند. گزارش منتشرشده از سوی آکسفام^۱ با عنوان «ویروس نابرابری»^۲ به این مورد اشاره دارد. یافته‌های پژوهش ژیان مین^۳ و همکاران (2021) نشان داده ضمن آنکه بیشترین موارد ابتلاء با میزان درگیری شدیدتر بیماری در بین گروه‌های سنی بالاتر جمعیتی (۶۵ ساله و بالاتر) قابل مشاهده بوده، این میزان‌ها در بین دو جنس نیز متفاوت بوده است. همچنین دو عامل سن (سن بالاتر) و جنس (مرد) از عوامل خطر میزان بالاتر مرگ ناشی از کووید-۱۹ می‌باشد.

درحالی‌که میزان مرگ‌ومیر ناشی از کووید-۱۹ در مردان بالاتر است، این زنان هستند که بیشتر از پیامدهای اقتصادی و اجتماعی این همه‌گیری رنج می‌برند (Rayan & El Ayadi, 2020:1404). تبدیل کووید-۱۹ به عنوان یک جریان اجتماعی (Azadarmaki, 2021:34) باعث می‌شود چنین تفاوت‌هایی را نتوان به سادگی به وجود اختلاف بیولوژیکی در میان دو جنس نسبت داد و برای عامل مهمی مانند جنسیت به عنوان یک برساخت اجتماعی نیز نقش اساسی در نظر گرفت. مک لارن^۴ و همکاران (2020) اشاره کرده‌اند آسیب‌پذیری زنان در دوره‌های فاجعه مانند قحطی، جنگ و شیوع بیماری تشدید می‌شود. در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ نیز تحلیل‌ها از ابتدا به درحال افزایش بودن فشار بار مسئولیت‌های جنسیتی در میان زنان اشاره داشته‌اند (Mclaren et al., 2020:1).

همه‌گیری کووید-۱۹ با پیچیدگی‌های فراوان، دوران جدیدی را بر جامعه تحمیل نموده که سالمندان در کانون آن قرار گرفته‌اند، پس می‌تواند قابلیت مطالعه پدیدارشناسانه را داشته باشد، اینکه بدانیم این گروه آسیب‌پذیر و حساس دوران جدید را چگونه تجربه کرده‌اند. شهر مهاباد، مرکز شهرستان مهاباد واقع در جنوب استان آذربایجان غربی بوده که

1. Oxfam
2. Inequality Virus
3. Jian Min
4. Mclaren

طبق آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن (2016) حدود ۸ درصد از جمعیت آن را سالمندان بالای ۶۰ سال تشکیل داده‌اند (SCI, 2016). همچنین در این شهر آمارهای اعلامی از سوی مراجع معتبر مانند وبسایت شبکه بهداشت و درمان مهاباد وابسته به دانشگاه علوم پزشکی ارومیه (Umsu, 2021) و مشاهدات میدانی محقق حاکی از درگیری و آسیب‌پذیری بالاتر سالمندان نسبت به سایرین در دوران کووید-۱۹ بوده است. کشف و بررسی تجربه زیسته سالمندان جوان از دوران همه‌گیری کووید-۱۹ می‌تواند به شناخت عمیق درک سالمندان از این پدیده منجر شود. از این رو در این پژوهش، پرسش اصلی این است که سالمندان جوان مهابادی همه‌گیری کووید-۱۹ را در بافت جنسیتی‌شان چطور تجربه کرده‌اند؟

پیشینه تحقیق

تحقیقات متعددی با موضوع همه‌گیری کووید-۱۹ در حوزه سالمندان با رویکردهای مختلف انجام شده است. در بررسی این پژوهش‌ها می‌توان به تحقیقاتی با رویکردهای پزشکی و سلامت با بیشترین فراوانی نظیر تحقیقات (Farokhnezhad Afshar, 2020؛ Jalalifarhani et al., 2021)، رویکردهای روان‌شناختی و حوزه سلامت روان شامل تحقیقات (Rashedi et al., 2020؛ Asgari, Choobdari & Sakhaie, 2021)، بررسی اثرات و پیامدهای اجتماعی و اقتصادی به تحقیقات افرادی نظیر (Lebrasseur et al., 2021؛ Zeraat Herfeh & Ahmadian, 2021) و در رابطه با دوران قرنطینه نیز به آثار افرادی نظیر (Falvo et al., 2021؛ Hosseini Moghaddam et al., 2021) اشاره نمود. قابل توجه آنکه سهم مطالعات مرتبط با تجربه زیسته سالمندان در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ اندک بوده که در ادامه به مواردی از آن اشاره می‌شود.

از مطالعات صورت گرفته در داخل می‌توان به پژوهش اسماعیلی و قدربند فرد شیرازی (2020) اشاره نمود. آن‌ها در کار خود که به مطالعه پدیدارشناختی تجربه زیسته سالمندان شیرازی از همه‌گیری کووید-۱۹ پرداخته‌اند، پس از گردآوری و تحلیل داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۵ نفر از سالمندان برای توصیف آن تجارب

مضمون‌های اصلی شامل «تغییر جریان عادی زندگی»، «آشفتگی روحی»، «آشفتگی خانوادگی»، «لذت و فرصت»، «استیگما»، «بازتعریف مفاهیم»، «تقدیرگرایی»، «تدبیرگرایی»، «تقدیرگرایی همراه با تدبیرگرایی» و «تاب‌آوری» را شناسایی کرده‌اند. یافته‌های آن کار نشان داده که کووید-۱۹ شعاع اثرگذاری حوزه ذهنیت و عینیت‌های سالمندان را درنوردیده است و پیامدهای آن در زندگی سالمندان از زوایای مختلف قابل بررسی است.

عسگری و همکاران (2021) در پژوهشی کیفی به واکاوی تجارب روان‌شناختی سالمندان در همه‌گیری کووید-۱۹ با گردآوری داده‌های موردنیاز از ۱۵ نفر از افراد سالمند ۶۰ ساله و بالاتر از طریق مصاحبه و سپس تحلیل مصاحبه‌های انجام گرفته از روش کولایزی ۶ مضمون اصلی شامل «تجربه آشیانه خالی»، «بیش‌نگرانی»، «آزردگی روان‌شناختی»، «مشکلات درون فردی»، «مشکلات بین فردی» و «تنش ناشی از شرایط موجود» را شناسایی کرده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که شیوع بیماری کووید-۱۹ تمامی ابعاد سلامت روان سالمندان را به شدت تحت تأثیر خود قرار داده است.

نوروزی سیدحسینی (2021) نیز در یک پژوهش با رویکرد پدیدارشناسانه، با بهره‌گیری از روش کیفی ۱۶ سالمند ورزشکار تهرانی را با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند به‌عنوان مشارکت‌کننده انتخاب و مورد مصاحبه نیمه ساختاریافته قرار داده و سپس داده‌های گردآوری شده توسط رویکرد هفت مرحله‌ای دیکلمن تجزیه و تحلیل شده و چهار دسته از معانی برای تجربه زیسته سالمندان ورزشکار تهرانی از همه‌گیری کووید-۱۹ شناسایی شد که عبارت بودند از: «تجربه انزوای روانی اجتماعی و مرگ‌اندیشی فزاینده»، «به حاشیه رانده شدن ورزش سالمندی»، «تغییر ناخواسته سبک زندگی و درهم‌ریختگی خلق و خو»، «کنشگری فعال و خلاقانه ورزشی». یافته‌ها نشان داد که تجربه زیسته سالمندان ورزشکار تهرانی از همه‌گیری کووید-۱۹ تغییرات اجتماعی رفتاری مختلفی را در آن‌ها ایجاد کرده است.

رضائی و همکاران (2022) در مطالعه‌ای کیفی از نوع پدیدارشناسی تفسیری که در

مدت چهار ماه انجام شد، با جمع‌آوری داده‌های موردنیاز از طریق ابزار مصاحبه در استان‌های فارس، کرمانشاه و تهران به تبیین تجارب زیسته سالمندان از دوره‌های تعطیلی سراسری در زمان همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران پرداختند. داده‌های گردآوری‌شده از طریق رویکرد اسمیت مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. تحلیل داده‌های گردآوری‌شده از ۱۶ مشارکت‌کننده با میانگین سنی ۷۳ سال منجر به استخراج ۳ مضمون اصلی شامل «تنش‌های روحی-روانی»، «اقدامات تاب‌آوری» و «تنش‌های اقتصادی» شد. یافته‌ها نشان داد که سالمندان ایرانی در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ انواع مختلفی از اختلالات روحی و روانی و تنش‌های مختلف را تجربه کرده‌اند.

در زمینه مطالعات خارجی نیز می‌توان به کارچی^۱ (2020) اشاره نمود. این پژوهش به بررسی تجربه زیسته سالمندان در مراکز مراقبتی با روش کیفی پرداخته است. در این پژوهش پس از گردآوری داده‌ها، تحلیل مصاحبه‌ها از طریق روش کلایزی صورت گرفته و در نهایت ۵ مضمون اصلی شامل «زندگی به همراه در معرض خطرهای متعدد بودن و محدودیت عملکردی»، «احساسات چندگانه از ترس و نااطمینانی»، «قطع ارتباط از دنیای بیرون»، «محبوس شدن در فضای کوچک اشتراکی» و «ساکنان و مراقبت‌کنندگان آشفته در مراکز نگهداری» استخراج شده است. یافته‌ها نشان داد که همه‌گیری کووید-۱۹ برای سالمندان چالش‌های متعدد و نامتناسبی در زندگی، ارتباطات و سلامت آن‌ها ایجاد نموده است.

نتایج یافته‌های پژوهش کیفی پورتاکولون^۲ و همکاران (2021) که باهدف بررسی تجربه زیسته سالمندان تنهای دارای اختلال شناختی در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ صورت گرفته و به شناسایی ۵ مضمون اصلی شامل «ترس ناشی از همه‌گیری»، «ناراحتی از احساس انزوای شدید»، «باور به وجود اطلاعات نادرست»، «استراتژی‌های مقابله در دوران همه‌گیری» و «اهمیت دسترسی به خدمات ضروری» منجر شده، گویای آن بوده که دوران کووید-۱۹ باعث آشکارتر شدن مخاطرات و نیازهای برآورده‌نشده این گروه از سالمندان

1. Chee

2. Portacolone

شده است. همچنین نتایج نشان داده که بایستی در زمینه دسترسی این افراد به مراقبت‌های خانگی و خدمات بهداشت سلامت روحی کارهای بیشتری صورت گیرد.

هانتلی و برات^۱ (2022) نیز در کار خود با عنوان یک تحلیل پدیدارشناسانه تفسیری از تجربه زیسته سالمندان در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ در کشور سوئد، سعی نموده‌اند تجربه زیسته افراد سالمند بالای ۷۰ ساله را درک نمایند. در طول دو هفته از انجام مصاحبه با ۸ مشارکت‌کننده مرد و زن که در سنین ۷۱ تا ۸۲ ساله قرار داشتند، داده‌ها گردآوری شده و در تحلیل داده‌ها نیز از تحلیل پدیدارشناسانه تفسیری استفاده شد. نتایج نشان داد که مشارکت‌کنندگان نسبت به نتایج همه‌گیری سازگاری پیدا کرده و در رابطه با توصیه‌های اعلام شده نیز از خود پابندی نشان داده‌اند. آن‌ها با یافتن روش‌ها و راهکارهای جدیدی سعی نموده‌اند که هم از سلامت جسم و هم از سلامت روح خود با مشارکت در فعالیت‌های جسمانی برای مثال شرکت در انجام فعالیت‌های ورزشی روزانه از طریق یک برنامه تلویزیونی و پرداختن به کارها و ارتباطات روزانه خود با دوستان و همسایگان مراقبت کنند.

آنچه در مرور پیشینه تحقیقات آشکار است، تعداد اندک پژوهش‌های انجام شده در حوزه سالمندان به نسبت اهمیت موضوع در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ به‌ویژه در داخل و به‌طور خاص در مورد زیرگروه‌های سالمند بوده و از سویی نادیده گرفته شدن بسیاری از ابعاد ناشناخته به دلیل نوظهور بودن بیماری کووید-۱۹، وجود پیچیدگی‌ها و تبعات متعدد همه‌گیری برای حساس‌ترین گروه درگیر یعنی سالمندان می‌باشد. همچنین غالب پژوهش‌های صورت گرفته نیز بیشتر بر نگاهی کلی‌نگر و یکدست به جنسیت و تجربه زیسته استوارند، پس این پژوهش باهدف کشف و توصیف تفاوت جنسیتی تجارب زیسته سالمندان جوان در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ انجام گرفته است.

---

1. Huntley & Bratt

چارچوب نظری

در پژوهش‌های کیفی هدف از مطالعه‌ی نظریه‌ها، نه فرضیه‌سازی و نظریه‌آزمایی بلکه ارتقاء سطح حساسیت نظری پژوهشگر می‌باشد (Strauss & Corbin, 1998) تا در جریان کار، محقق قادر باشد جوانب مختلف پدیده‌ها را بررسی و تحلیل نماید و ارتباط محکمی میان مفاهیم ایجاد نماید.

نظریه جامعه مخاطره‌آمیز (Mohebi Meimandi & Sasanipour, 2021:48) متعلق به اولریش بک^۱ می‌باشد. بک معتقد است چالش مدرنیته متأخر بر سر توزیع مخاطره است، مخاطره‌هایی که محصول فعالیت‌ها، کنش‌ها و عاملیت انسان‌هاست. وی تفاوت مخاطره‌های جدید با گذشته را در همین وجه بشرساخته بودن مخاطره‌های امروز می‌داند. گسترش علم و فناوری‌های نوین نیز خود زمینه‌ساز مخاطره‌های جدید می‌باشد. اولریش بک بر بی‌مرز شدن و غیرقابل کنترل شدن مخاطره‌ها تأکید نموده و از نگاه وی، این بی‌مرزی و بی‌کرانگی مخاطره در سه بُعد فاصله‌ای، زمانی و اجتماعی قابل‌رؤیت است. از نظر فاصله‌ای، مخاطره‌ها هیچ حدودمرزی نمی‌شناسد و مرزهای زمانی و مکانی را درمی‌نوردند و خصلت جهانی پیدا می‌کنند. بُعد زمانی، ناظر به دوران نهفتگی مخاطره است و بُعد اجتماعی نیز نشان‌دهنده‌ی دشواری شناخت مقصر و یا دلیل اصلی وقوع بحران و مخاطره‌ها می‌باشد. همه‌گیری کووید-۱۹ به‌مثابه یک مخاطره جهانی نیز از همین ویژگی‌ها برخوردار است و این سه بُعد قابل دریافت می‌باشند. در بُعد فاصله‌ای، کرونا به یک پدیده جهانی و فراگیر تبدیل گردید و گسترش یافت. در بُعد زمانی نیز از ابتدا معلوم نبود که تا چه زمانی تداوم خواهد داشت. همچنین در بُعد اجتماعی نیز منبع بروز این ویروس و چگونگی گسترش آن با قطعیت اعلام نشده و هنوز تردیدهایی در این خصوص وجود دارد. نکته قابل توجه دیگر آنکه از نظر بک در جامعه مخاطره‌آمیز، مخاطره‌ها در بین گروه‌های مختلف به صورت نابرابری توزیع می‌شود. در این میان، گسترش کروناویروس و مخاطره‌آمیز شدن جامعه نشان داد که توزیع مخاطره کووید-۱۹ بین گروه‌های سنی

---

1. Ulrich Beck

مختلف به شکل نابرابری بوده است (Beck, 1992: 1-35).

به‌طور کلی نظریه‌های زیست‌شناختی سالمندی مانند نظریه فرسودگی و نابودی^۱، بدن انسان را مانند یک ماشین می‌نگرد و بیان می‌کند که سلول‌ها و ارگان‌های بدن بخش‌های حیاتی دارند که بعد از سال‌ها استفاده کهنه و خسته شده و عملکردشان با گذشت زمان آهسته شده و به علت تهدیدات محیطی کفایت کمتری در اصلاح عملکردهای بدن دارند. این نظریه‌ها هر یک به گونه‌ای برای توضیح سالمندی از نظر زیست‌شناختی عوامل متعددی را هم درون بدن انسان و هم خارج از بدن انسان بررسی می‌کنند ولی در نهایت هدفشان تبیین تغییرات وضعیت جسمانی و روانی در سالمندان است، اینکه افراد هرچند به‌طور متفاوت ولی در دوران سالمندی همراه افزایش سن، با کاهش در عملکرد در قوای جسمانی و روحی خود روبرو خواهند بود که اجتناب‌ناپذیر است (Torkani, 2020:22-31).

جنسیت^۲ در واقع به نقش‌ها، رفتارها و نگرش‌هایی غیرثابت، اعمال‌شده در یک جامعه مفروض بر زنان و مردان که از نظر اجتماعی برساخت شده، دلالت دارند و به تناسب شرایط اجتماعی-فرهنگی و حتی سیاسی حاکم بر جامعه می‌توانند دچار تغییر شوند (Khalife, Soltani et al., 2020:30). نظریه‌های فمینیستی در حوزه سالمندی جنسیت را یک اصل سازمان‌دهنده برای زندگی اجتماعی در طول عمر در نظر می‌گیرند که تجربه سالمندی را اغلب به شکل نابرابری شکل می‌دهد. در این نظریه اشاره می‌شود که زنان تاوان انتخاب‌های محدود زندگی و فرصت‌های محدود بازار کار را می‌دهند. این نظریه بر تقسیم کار جنسیتی تأکید دارد و بیان می‌کند که حقوق زنان به‌عنوان همسر، مادر و مراقبان غیررسمی، همچنین کار زنان در منزل نادیده گرفته می‌شود (Arber & Ginn, 1995).

نظریه خرده‌فرهنگ^۳، سالمندی را به‌عنوان خرده‌فرهنگی منحصربه‌فرد درون ساختار جامعه، به‌عنوان پاسخ دفاعی به نگرش‌های منفی جامعه و وضعیت‌های زیانباری که همراه

---

1. Wear and Tear Theory

2. Gender

3. Subcultural

با سالمندی ایجاد می‌شود، می‌داند. نکته مهم آنکه این نظریه اگرچه این خرده‌فرهنگ سالمند را از سایر جامعه جدا می‌کند ولی عقیده دارد که سالمندان ترجیح می‌دهند در بین خودشان تعامل داشته باشند (Torkani, 2020:16).

طبق نظریه اریکسون^۱، تغییرات بدنی در سراسر زندگی ادامه می‌یابند و بر نگرش‌ها، هدف‌ها، احساسات، فرایندهای شناختی و رفتار فرد اثر می‌گذارند. مسائلی نیز که افراد باید با آن‌ها سازگار شوند در طول زندگی تغییر می‌کنند. مطابق این نظریه، برای فرایند رشد و تحول که تمام گستره حیات را دربر می‌گیرد، ۸ مرحله که هر یک از آن‌ها به یکی از مقاطع سنی اختصاص دارد در نظر گرفته شده است. برای هر یک از این مراحل نیز یک بحران یا تعارض روانی-اجتماعی که از ترکیب رشد زیستی و خواسته‌های روانی-اجتماعی پدید می‌آید، پیش‌بینی شده است. مرحله هشتم و پایانی فرایند رشد به دوره سالمندی اختصاص دارد. فرد سالمند در این مقطع سنی که تا پایان عمر را شامل می‌شود، به‌مرور و ارزیابی مراحل پیشین زندگی می‌پردازد. هراندازه فرد در گذشته به نحو بهتر و کارآمدتری با مشکلات کنار آمده باشد، در این دوره بیشتر احساس خشنودی و رشدیافتگی می‌کند (Kianpour ghahfarokhi & Haghghi, 2007:453).

یکی از رویکردهای مقابله با مطالعه انزوای اجتماعی، رویکرد حمایت اجتماعی است. این رویکرد می‌تواند به‌عنوان مکانیزمی برای مواجهه با بحران موردتوجه قرار گیرد. در این رویکرد تمرکز بر کیفیت روابط است. کیفیت روابط از مقدار و نوع حمایتی که آن رابطه فراهم می‌کند، شناخته می‌شود. این امر دو شکل عملکرد را دربر می‌گیرد: عملکرد ابزاری و اجتماعی. عملکرد ابزاری به فعالیت‌هایی مرتبط است که نتیجه‌ای عملی تولید می‌کنند، مانند کمک کردن در کارهای خانه و عملکرد اجتماعی به شیوه‌ها و فعالیت‌های مشترک میان افراد اشاره دارد و به فرد احساسی از پیوستگی، پذیرفتگی و درگیری می‌دهد (Seyfzadeh et al., 2019:302).

به نظر می‌رسد که به‌منظور توضیح مفاهیم مهم پژوهش نظریه جامعه مخاطره‌آمیز بک

---

1. Erikson

و نظریه زیست‌شناختی سالمندی و نظریه فمینیستی می‌توانند مفید باشند. به‌طور مشخص در مورد چگونگی ایجاد بحران ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹ نظریه جامعه مخاطره‌آمیز بک، در رابطه با وضعیت افراد در سنین سالمندی نظریه‌های زیست‌شناختی سالمندی مانند نظریه فرسودگی و نابودی و برای تفاوت جنسیتی تجربه زنان و مردان سالمند نظریه فمینیستی در مورد فشارهای افزون‌شده بر زنان یا نادیده گرفته شدن توسط اطرافیان در شرایط سخت مانند دوران همه‌گیری کووید-۱۹ می‌توانند سودمند واقع شوند. همچنین در مورد تبیین یافته‌های پژوهش نظریه خرده‌فرهنگ‌ها به‌طور خاص در مورد وابستگی سالمندان به گروه‌های هم‌سال و یا در ارتباط با رفتار سالمندان در شرایط بحران با توجه به مراحل مختلف عمر یا مواجهه آنان با بحران، نظریه اریکسون و رویکرد حمایت اجتماعی می‌توانند کمک‌کننده باشند.

روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت مطالعه در زمره طرح‌های پژوهش کیفی قرار می‌گیرد. جمعیت آماری در این مطالعه شامل سالمندان جوانی است که در زمان انجام پژوهش، یعنی، اول اردیبهشت لغایت اول دی‌ماه ۱۴۰۱ ساکن شهر مهاباد بوده‌اند. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان در این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند بهره گرفته شد. با توجه به هدف مطالعه و مراجعه به افراد، در زمان برقراری یک گفتگوی مقدماتی با اشخاص در مورد موضوع و ماهیت پژوهش ضمن توجه به قدرت بیان اشخاص که خود از ملاک‌های هدفمندی انتخاب مشارکت‌کنندگان بوده است، سعی شده مشارکت‌کنندگان موردنظر عمدتاً از میان اشخاصی که توانایی بالاتری در بیان جزئیات و توصیف تجربه خود داشتند، انتخاب‌شده و این فرایند تا رسیدن به اشباع در گردآوری داده‌ها ادامه پیدا کرد. همچنین در انتخاب مشارکت‌کنندگان به ملاک‌های دیگری شامل قرارگرفتن در محدوده سنی ۶۰ تا ۷۴ ساله، سکونت در شهر مهاباد در زمان انجام پژوهش، متأهل بودن، داشتن تمایل به همکاری و صحبت در مورد تجربه‌شان از دوران همه‌گیری کووید-۱۹ نیز توجه گردید. در پژوهش حاضر، پس از انجام مصاحبه با ۱۳ نفر از سالمندان در رده‌ی سنی ۶۳ تا ۷۴

ساله شامل ۶ زن و ۷ مرد، داده‌ها به اشباع رسید. در هر مورد، پس از هماهنگی با افراد و تعیین زمان و مکان مصاحبه توسط خود افراد، اطلاعات مورد نیاز پژوهش توسط مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته و به صورت چهره‌به‌چهره و فردی با ضبط مصاحبه‌ها گردآوری شد. هر مصاحبه در ابتدا پس از یک گفتگوی صمیمانه با سؤال‌های باز مانند «در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ رابطه‌تان با اعضای خانواده چگونه بوده است؟» یا «در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ هر زمان که دچار عجز و ناتوانی می‌شدید چه می‌کردید؟» آغاز و در ادامه با توجه به روند پاسخ‌ها برای ترغیب مشارکت‌کنندگان و تعمیق بخشیدن به پاسخ آن‌ها، از پرسش‌های پیش‌بینی نشده به شیوه اکتشافی مانند اینکه آیا ممکن است بیشتر توضیح دهید و همچنین پرسش‌های پیگیرانه استفاده شد. به طور میانگین مدت زمان هر مصاحبه ۳۰ تا ۴۵ دقیقه بوده و پس از پیاده‌سازی و رونویسی متن هر مصاحبه به صورت کلمه به کلمه، اطلاعات گردآوری شده برای تجزیه و تحلیل آماده‌سازی شدند. در انتهای هر مصاحبه نیز با مشارکت‌کنندگان برای مراجعات بعدی در صورت لزوم هماهنگی‌های لازم به عمل آمد. اطلاعات گردآوری شده در مرحله بعد به وسیله‌ی روش هفت مرحله‌ای کلایزی تجزیه و تحلیل شدند. مراحل تحلیل در این پژوهش شامل: خواندن چندین باره متون مصاحبه‌ها جهت درک احساس و تجارب مشارکت‌کنندگان، مشخص کردن جملات مهم، بامعنی و مرتبط با پدیده مورد بحث، ایجاد و استخراج معانی و مفاهیم فرموله شده (کدهای اولیه)، مطالعه دقیق مفاهیم اولیه و دسته‌بندی آن‌ها بر اساس تشابه و تشکیل دسته‌های موضوعی از مفاهیم (زیرمضمون)، پیوند زیرمضمون‌های مرتبط با یکدیگر برای توصیف جامع پدیده تحت مطالعه و تشکیل دسته‌های کلی‌تر (مضمون)، تقلیل توصیف تفصیلی از پدیده مورد مطالعه به یک ساختار بنیادین از جوهره و ذات پدیده بوده است. در مرحله نهایی برای اطمینان از موثق بودن و اعتبار داده‌ها پس از تحلیل هر مصاحبه، متن مصاحبه دوباره به مصاحبه‌شونده ارجاع شد تا صحت و سقم مطالب تأیید و در صورت لزوم اصلاحات لازم اعمال شود. همه مراحل اجرا شده و مضامین اصلی و فرعی استخراج شده به تأیید دو نفر از متخصصان این حوزه رسید. مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان

در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان

Table 1. Demographic characteristics of participants

جنسیت	نام مستعار	سن (سال)	تحصیلات	وضعیت شغلی
زن	زهرا	67	بی‌سواد	خانه‌دار
	کلثوم	72	بی‌سواد	خانه‌دار
	فریده	65	ابتدایی	خانه‌دار
	فاطمه	67	ابتدایی	خانه‌دار
	پروین	66	ابتدایی	خانه‌دار
	حلیمه	66	بی‌سواد	خانه‌دار
مرد	شهاب	65	ابتدایی	بازنشسته
	صلاح	66	سیکل	بازنشسته
	رحیم	74	ابتدایی	بازنشسته
	هاشم	63	ابتدایی	بازنشسته
	عزیز	66	دیپلم	بازنشسته
	امیر	65	سیکل	بازنشسته
	طاهر	71	بی‌سواد	بازنشسته

همچنین به منظور رعایت نکات اخلاقی، پس از توضیح اهداف پژوهش برای مشارکت‌کنندگان و کسب رضایت آگاهانه، به آنان در رابطه با محرمانه ماندن اطلاعات اطمینان خاطر داده شده و به جهت محفوظ ماندن نام مشارکت‌کنندگان از نام مستعار بهره گرفته شده است. همچنین به مشارکت‌کنندگان اطمینان داده شد هر زمان که تمایل داشته باشند می‌توانند از مطالعه خارج شوند و مصاحبه‌ها فقط در جهت اهداف مطالعه مورد استفاده قرار بگیرد.

یافته‌های تحقیق

در پژوهش حاضر پس از تحلیل اطلاعات و دسته‌بندی مفاهیم در نهایت ۲ مضمون اصلی برای زنان و مردان سالمند جوان (۶۰-۷۴ ساله) استخراج شد. مضمون اصلی برای زنان،

شامل ۳ مضمون فرعی و مضمون اصلی برای مردان نیز شامل ۲ مضمون فرعی می‌باشد. داده‌های گردآوری شده در کار پیش‌رو با مصاحبه ۱۳ نفر از سالمندان جوان بین رده سنی ۶۳ تا ۷۴ سال و میانگین سنی ۶۷ سال به اشباع رسید.

یافته‌ها نشان داد تجارب زیسته سالمندان جوان زن مشارکت‌کننده در پژوهش حاضر در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ را می‌توان تحت عنوان مضمون اصلی «خانه‌ی متحول شده و قوای جسمی و روحی تحلیل‌یافته» توصیف نمود. این مضمون اصلی خود شامل ۳ مضمون فرعی «اشتغالات افزون‌شده و تحلیل توان جوانی»، «تجربه حس دوگانه: تحقق فضای دوستانه ولی با افزایش فشار جسمانی» و «پنداشتی تازه از تلفن در زنان سالمند» می‌باشد. تجربه زیسته سالمندان مرد از دوران همه‌گیری کووید-۱۹ نیز در قالب مضمون اصلی «فاصله اجتماعی و بازنشستگی مختل‌شده» که خود شامل ۲ مضمون فرعی «کرونا تداعی تجربه حبس و زندان» و «تلاش برای سازگاری با شرایط جدید از سوی مردان» بوده، قابل توصیف می‌باشد. این یافته‌ها به همراه نمونه‌هایی از مفاهیم اولیه در جدول زیر نمایش داده شده است.

جدول ۲. مضمون‌های اصلی و فرعی پژوهش

Table 2. Themes and Subthemes of research

جنسیت	مضمون اصلی	مضامین فرعی	مفاهیم
زن	خانه‌ی متحول شده و قوای جسمی و روحی	اشتغالات افزون‌شده و تحلیل توان جوانی	ضد عفونی چندین باره منزل در طول شبانه‌روز، ظهور امور جدید در خانه، انجام مکرر امور منزل برای فرار از افکار منفی، مشکلات و فشار امور مرتبط با سبک سلامت‌محور در خانه بر دوش زنان، افزایش چشمگیر مشغله‌های فکری درباره سلامتی اعضای خانواده، محدودیت‌های ناشی از عملکرد جسمانی و حس ناتوانی، احساس فرسودگی روان در این دوران
	روحي تحليل يافته	تجربه حس دوگانه: تحقق فضای دوستانه ولی با افزایش	بازگشت دوباره نقش‌های مراقبتی خانوادگی، خوشحالی از حضور بیشتر اعضای خانواده در خانه، شلوغ شدن دوباره سفره در خانه، فشار ناشی از افزایش امور پخت‌وپز و نظافت ناشی از حضور بیشتر اعضای خانواده و دیده نشدن زحمات توسط اعضای خانه،

جنسیت	مضمون اصلی	مضامین فرعی	مفاهیم
		فشار جسمانی	خوشحالی از درک مشارکت گروهی و گه گاهی اعضای خانواده، بهبود روابط با اعضای خانواده
		پنداشتی تازه از تلفن در زنان سالمند	داشتن دیدگاه بد نسبت به موبایل و عدم تمایل به استفاده از آن، نداشتن دانش حداقلی در به کارگیری موبایل، سهولت استفاده از تلفن ثابت، تجربه خوش استفاده از تلفن از گذشته تاکنون، تلفن همراه همیشگی در لحظات خوشی و ناخوشی، تلفن ابزار دادن هشدار و انتقال نگرانی به اطرافیان و عزیزان، تلفن منبع دلخوشی در شرایط بحرانی، وسیله گسترش دایره روابط غیرحضوری در دوران همه گیری کووید-۱۹
مرد	فاصله اجتماعی و بازنشستگی مختل شده	کرونا تداعی تجربه حبس و زندان	کم رنگ شدن حضور در محیط بیرون، از دست رفتن منابع دلخوشی دوران سالمندی، اجبار به عدم حضور در بیرون و ترس از آنگک عامل انتقال به فضای خانه شدن، کاهش در ایفای برخی از نقش های مردانه مرتبط با محیط بیرون مانند خریدهای خانه، کاهش کنترل بر اعضای خانواده در خانه، از دست دادن حضور در محافل و جمع هم سالان، طولانی در خانه ماندن و نوسانات خلقی، نداشتن برنامه برای گذراندن اوقات فراغت در خانه، تنش با اعضای خانواده، ناراحتی از تحت نظارت بودن توسط اعضای خانواده، نادیده گرفته شدن جایگاه مدیریتی و تجربه در خانه، از دست دادن استقلال نسبی
		تلاش برای سازگاری با شرایط جدید از سوی مردان	انجام امور معوقه در خانه، تلاش برای حفظ روتین های زندگی دوران بازنشستگی، تلاش برای حفظ صبر و تحمل شرایط جدید، تلاش برای کسب دانش درباره کووید-۱۹ و انتقال به سایر اعضای خانواده، تلاش برای حفظ روحیه خود و اعضای خانواده به عنوان بزرگ تر

در ادامه مضامین اصلی و فرعی استخراج شده از تجربه زیسته مصاحبه شونده گان با بیان نقل قول های مستقیمی از آنان آورده شده است:

خانه‌ی متحول شده و قوای جسمی و روحی تحلیل رفته

تحلیل مصاحبه‌های عمیق نشان می‌دهد، مفهوم «خانه‌ی متحول شده و قوای جسمی و روحی تحلیل رفته» در بردارنده احساس و واکنش زنان مصاحبه‌شونده در توصیف تجربه زندگی روزمره‌شان در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ می‌باشد. در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ زنان با افزایش چشمگیر کارهای خانه مواجه شده و در کنار آن ظهور امور جدیدی از قبیل رعایت پروتکل‌های بهداشتی در محیط خانه به‌طور مستمر مزید بر علت شده است. همچنین زنان سالمند در این دوران تجربه هیجانات منفی ناشی از این تحولات را داشته که بیشتر به‌خاطر شرایط جسمانی تغییر یافته در آن‌ها بوده است. این مضمون اصلی خود شامل سه مضمون فرعی «اشتغالات افزون‌شده و تحلیل توان جوانی»، «تجربه حس دوگانه: تحقق فضای دوستانه ولی با افزایش فشار جسمانی» و «پنداشتی تازه از تلفن در زنان سالمند» است.

اشتغالات افزون‌شده و تحلیل توان جوانی

سالمندان زن مشارکت‌کننده در این تحقیق روایت‌های متعددی از زندگی روزمره خود در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ دارند که حاکی از افزایش مشغله در جریان عادی زندگی‌شان می‌باشد. این افزایش مشغله در ابعاد مختلف و اغلب تحت تأثیر نقش‌های جنسیتی آن‌ها در خانه بوده است. به همراه این افزایش در اشتغالات، زنان سالمند از تحلیل قوای جوانی و افزایش فشار جسمانی در این دوران صحبت نموده‌اند. عمده‌ی این موارد افزایش مشغله در ارتباط با امور منزل می‌باشد که علاوه بر کارهای عادی قبل از کووید-۱۹، به دلایلی مانند ظهور اموری جدید برای زنان در محیط خانه می‌باشد.

حلیمه در مورد ظهور کارهای جدید که قبلاً تجربه نشده چنین گفته است: «هر بار که همسرم به خانه می‌آمد، البته شب‌ها... هر شب آن زمان که کووید-۱۹ زیاد می‌شد لباس‌هایش را به‌زور می‌گرفتم و خودم با دست می‌شستم».

زهرا نیز در همین رابطه روایت خود را چنین بیان می‌کند: «خرید که می‌کنم، از میوه می‌ترسیدم و به خانه که برمی‌گشتم با مایع ظرف‌شویی و مثل این‌ها آن را می‌شستم... تقریباً

کارم شده شستن همه چیز، میوه، سبزی و...».

یافته‌ها نشان می‌دهد که یکی دیگر از موارد افزایش مشغله زنان در خانه به دلیل ظهور مشغله‌های بهداشتی در داخل خانه بوده که اغلب به نوعی رفتار وسواس گونه نیز تبدیل شده است.

پروین در مورد افزایش مشغله‌های بهداشتی این دوران چنین گفته است: «... تغییر دیگر این روزها، افزایش مسائل بهداشتی است. همه‌اش اینجا و آنجا [خانه] را ضدعفونی می‌کنیم. به خانه ما اگر بیایید فکر می‌کنید وارد یک بیمارستان شده‌اید، بوی الکل و مواد ضدعفونی کننده می‌آید».

حلیمه: «... حالا از وقتی کووید-۱۹ آمده روزی چند بار دستگیره‌های در روی این آشپزخانه و... را ضدعفونی می‌کنم».

از طرفی این افزایش مشغله‌ها باعث افزایش فشار روحی بر زنان نیز شده است. فاطمه تجربه افزایش فشار روحی بر زنان را چنین بیان کرده است: «... هر وقت این بیماری خیلی زیاد می‌شود، فکرم [در مورد کارهایم] آن قدر درگیر می‌شود که خیلی از مسائل معمولی دیگر را هم فراموش می‌کنم».

تجربه حس دوگانه: تحقق فضای دوستانه ولی با افزایش فشار جسمانی

این مضمون فرعی به جنبه‌های مختلفی از وضعیت حضور اعضای خانواده در خانه و اثرات آن بر سالمندان زن اشاره دارد. حضور بیشتر اعضاء از منظر زنان دربردارنده مفاهیمی از جمله بهتر شدن فضای خانه و روابط بوده است.

فریده بهتر شدن فضای خانه و روابط را چنین توصیف کرده است: «روابط داخل منزل با اعضای خانواده، من فکر می‌کنم از دید من گرم‌تر شده است. کاش کووید-۱۹ هم که تمام شد ولی این روابط باقی بماند».

کلثوم در رابطه با بهتر شدن فضای خانه و افزایش مشارکت اعضای خانواده در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ چنین نقل می‌کند: «در این دوران [کووید-۱۹]، آره از اینکه شوهر و فرزندانم بیشتر در خانه هستند خیلی خوشحالم... الان بیشتر در کارهای خانه کمک

می‌کنند و حتی بعضی از وقت‌ها باورم نمی‌شود».

از طرفی در کنار حس خوشایند حضور بیشتر اعضای خانواده در خانه، زنان سالمند در این دوران از تجربه حس متفاوت و منفی فشار جسمانی نیز سخن گفته‌اند. پروین تجربه خود را از افزایش فشار جسمی چنین بیان کرده است: «از اینکه در این دوران دور سفره نهار و شام در خانه شلوغ‌تر است خیلی خوشحالم ولی می‌دانید از طرفی با این سن و سال این همه کار برای ما آسان نیست».

پنداشتی تازه از تلفن در زنان سالمند

از پیامدهای کووید-۱۹، کاهش شدید ارتباطات حضوری و افزایش تبعات آن به‌ویژه برای سالمندان بوده است. زنان مشارکت‌کننده در این پژوهش با توافق بالایی به افزایش چشمگیر استفاده از تلفن ثابت در خانه اشاره کرده‌اند. با توجه به یافته‌ها از عوامل اصلی آن، نداشتن حداقل دانش جهت بهره‌گیری از ابزار هوشمند مانند شبکه‌های تعاملی و نوع نگاه زنان بوده است. تلفن در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ برای زنان سالمند کارکردهای متفاوتی داشته و از جایگاه مهمی برخوردار بوده است. جالب آنکه در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ شاهد تلاش‌هایی در جهت تغییر این نگاه نیز بوده‌ایم.

روایت فاطمه از تلاش برای تغییر نگاه به موبایل در دوران کرونایی چنین بوده است: «بیشتر از تلفن‌خانه استفاده می‌کنم. من قبلاً زیاد به موبایل و این‌ها توجه نداشتم و بیشتر نگاه بد داشتم... تازه فهمیدم که چقدر وسیله خوبی است... در این دوران کار با چند برنامه را هم یاد گرفته‌ام».

در این دوران با کاهش شدید روابط حضوری، از روایت‌های مشارکت‌کنندگان می‌توان دریافت که زنان برای برقراری ارتباطات خود از تلفن در محیط خانه بهره گرفته‌اند. وجود شبکه گسترده ارتباطات در میان زنان مزید بر علت شده، باعث افزایش چشمگیری در استفاده از تلفن درون خانه برای زنان سالمند شده است.

فریده روایت خود را از افزایش چشمگیر استفاده از تلفن در خانه چنین بیان کرده است: «با اطرافیان اگر منظورتان رفت‌وآمد است تقریباً خیر ولی از طریق تلفن، بله در

تماس هستیم. همه چیز مان تلفنی شده است... خدا را شکر من طایفه‌ام بزرگ هستند. در این شرایط کووید-۱۹ باعث شده که ارتباط تلفنی‌ام با آن‌ها خیلی بیشتر شود.»

نقش مراقبتی و بیش‌نگرانی‌های عمدتاً زنانه برای سالمندان مانند ترس از مرگ شوهر و تنهایی و صحبت با اطرافیان به‌منظور بالا بردن روحیه از دیگر موارد افزایش استفاده از تلفن برای زنان سالمند بوده است. در این رابطه می‌توان به روایت‌های زیر اشاره نمود:

حلیمه: «در خانه من و شوهرم مانده‌ایم. اگر خدای ناکرده او [شوهرم] بیمار شود و طوریش بشود، من باید در این سن و سال چکار کنم. باور کنید روزی صدر بار اگر بیرون باشد بهش زنگ می‌زنم، هی هشدار می‌دهم.»

زهرا: «...خیلی نگران بچه‌هایم به‌خصوص نوه‌هایم هستم، روزی چندین بار به آن‌ها زنگ می‌زنم. هرچند هر بار که زنگ می‌زنم و با آن‌ها صحبت می‌کنم، هم فکرهایم کمتر می‌شود و هم با صحبت کردن با آن‌ها آرام می‌شوم.»

فاصله اجتماعی و بازنشستگی مختل شده

این مضمون اصلی درواقع بیانگر فاصله گرفتن سالمندان مرد از محیط بیرون بوده که از تعلقات اصلی آنان و بستر ظهور عمده نقش‌های جنسیتی‌شان به‌شمار رفته و تجربه زندگی روزمره مردان را در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ شدیداً تحت تأثیر قرار داده است. اکثر مشارکت‌کنندگان مرد در این پژوهش پس از بازنشستگی بیشترین اوقات فراغت خود را در محیط بیرون و در جمع هم‌سالان خود گذرانده که همه‌گیری کووید-۱۹ این شرایط را تحت تأثیر قرار داده است. بیشتر سالمندان مشارکت‌کننده در این پژوهش دوران بازنشستگی خود را متفاوت از قبل از همه‌گیری کووید-۱۹ دانسته و خودشان را افراد بازنشسته بدشانسی می‌دیدند که شاهد دورانی هستند که قبلاً هیچ‌گاه و برای هیچ‌کس تجربه نشده است. عمده‌ترین تجربه مشارکت‌کنندگان مرتبط با این دوران، حس کلافگی شدید و زندانی شدن در یک محیط بسته بوده است. همچنین آن‌ها سعی کرده‌اند با بهره‌گیری از تلاش‌های سازگاران و به قول خودشان مختص مردان و تجربه طول عمرشان مانند بالا بردن روحیه و افزایش صبر و تحمل این وضعیت را مدیریت نمایند. این مضمون

اصلی خود شامل دو مضمون فرعی «کرونا تداعی تجربه حبس و زندان» و «تلاش برای سازگاری با شرایط جدید از سوی مردان» می‌باشد.

کرونا تداعی تجربه حبس و زندان

از گزارش‌های مشارکت‌کنندگان چنین دریافت می‌شود، مردان به‌ویژه سالمندان که عموماً بازنشسته هستند بیشتر اوقات خود را در بیرون از خانه و جمع هم‌سالان خود می‌گذرانند و محیط بیرون از تعلقات اصلی آنان به شمار می‌رود. تمام مشارکت‌کنندگان مرد در این پژوهش در روایت‌هایشان از کاهش چشمگیر حضور خود در محیط بیرون صحبت کرده‌اند که باعث اختلال در زندگی بازنشستگی‌شان شده است. این وضعیت از سوی آنان به تجربه گیر افتادن در یک فضای بسته مانند زندان توصیف شده است که تبعات فراوانی برایشان به همراه داشته است. البته تحمل این شرایط از سوی برخی از سالمندان مرد مشارکت‌کننده به‌عنوان نوعی ایثار برای اعضای خانواده، ایفای نقش حامی بودن و البته این صبر و تحمل در شرایط سخت از طرف آنان خود تلاشی سازگارانه با شرایط جدید تلقی شده است.

طاهر از بیرون نرفتن و ایثار خود برای اعضای خانواده چنین روایت کرده است: «بیرون خیلی فرق کرده. قبلاً بیشتر وقتم را بیرون بودم ولی الآن خیلی از آنجا می‌ترسم که نکند آنجا مبتلا شوم و به خانه انتقال دهم».

دور شدن از محیط بیرون از طرفی تداعی‌گر گیر افتادن در فضای بسته را برای سالمندان مشارکت‌کننده به دنبال داشته است:

صلاح: «امروزه چون بیشتر در منزل هستیم، مثل یک زندانی هستیم».

بیشتر سالمندان مرد مشارکت‌کننده از تبعات خودقرنطینگی اجباری خود سخن گفته،

به مواردی مانند عصبی شدن و افزایش تنش با اعضای خانواده اشاره کرده‌اند:

عزیز: «هیچ‌وقت عادت نداشتم این‌قدر خانه باشم. من خودم بیشتر از قبل [کووید-

۱۹] با همسرم حتی بر سر مسائل کوچک زودبه‌زود دعوا می‌شود... با بچه‌ها هم خیلی

مشکل پیدا کرده‌ام».

تلاش برای سازگاری با شرایط جدید از سوی مردان

تحلیل مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که سالمندان مرد در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ بیشتر در جهت سازگاری با وضعیت جدید خود تلاش کرده‌اند. مشارکت‌کنندگان از انجام امور مردانه و به تعویق افتاده در منزل از نظر خودشان، کارهایی مانند انجام تعمیرات شیرآلات معیوب، ساماندهی به انباری منزل پس از سال‌ها در این دوران اشاره نموده‌اند. در رابطه با حفظ روتین‌های زندگی دوران بازنشستگی، مشارکت‌کنندگان به مواردی از جمله تلاش برای جایگزینی پیاده‌روی انفرادی و انجام برخی فعالیت‌های ورزشی در خانه به جای پیاده‌روی‌های دسته‌جمعی و مشارکت در ورزش‌های صبحگاهی در محافل دوستانه که از روتین‌های زندگی مردان مشارکت‌کننده قبل از دوران همه‌گیری کووید-۱۹ بوده است صحبت کرده‌اند. کسب آگاهی درست از کووید-۱۹ از طریق رسانه‌های جمعی و پیگیری مستمر اخبار مربوطه و انتقال آن به سایر اعضای خانواده، به‌عنوان یکی از راه‌های پرکردن سودمند اوقات فراغت در خانه از دیگر موارد تلاش از سوی مردان سالمند برای سازگاری با شرایط جدید بوده است. نمونه‌هایی از گزارش مشارکت‌کنندگان در زیر آورده شده است:

امیر که داشتن صبر و تحمل بالا در مردان نسبت به زنان در شرایط بحران را از خصیصه‌های مردانه و از تلاش‌های مردان برای سازگاری با شرایط کرونایی و روحیه دادن به اطرافیان می‌داند در این رابطه چنین روایت می‌کند: «والله ببینید... آره باید صبر و تحملمان را بالا ببریم. هر چی نباشد مرد هستیم و اطرافیان چشمشان به ماست».

برخی دیگر نیز این وضعیت را یک فرصت دانسته و با انجام امور معوقه در خانه، از آن به‌مانند یکی از راهکارهای سازگاری با این شرایط و گذراندن اوقات فراغت در منزل بیان کرده‌اند:

رحیم: «والله من خودم سعی می‌کنم وقت‌هایی که در خانه هستم به انجام کارهای معوقه پردازم... در این دوران [همه‌گیری کرونا] شیرآلاتی را که مدت‌ها بود چکه می‌کرد عوض کردم».

امیر در همین رابطه و تجربه خود بیان نموده که: «مدت‌ها بود که همسرم برای مرتب کردن انباری خانه‌مان قُر می‌زد... دوران کرونا فرصتی شد تا این کارهای معوقه را انجام دهم».

از دیگر موارد سازگاری با دوران کووید-۱۹ در میان مردان، سعی در حفظ روتین‌های زندگی دوران بازنشستگی روزمره قبل از کووید-۱۹ بوده است. عزیز روایت خود را در این رابطه چنین بیان نموده: «سال‌ها است پس از بازنشستگی با جمعی از دوستان هر روز پیاده‌روی کرده و در پارک به حرکات ورزشی دسته‌جمعی می‌پردازیم... در دوران کرونا سعی کردم این عادت را ترک نکنم ولی دیگر پیاده‌روی را صبح خیلی زود و تنهایی می‌رفتم».

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج پژوهش و تحلیل داده‌های گردآوری‌شده از مصاحبه‌های عمیق، در پاسخ به پرسش اصلی تحقیق، اینکه سالمندان جوان زن و مرد مهابادی دوران همه‌گیری کووید-۱۹ را در بافت جنسیتی خود چگونه تجربه کرده‌اند، بنابر روایت‌های مشارکت‌کنندگان، تجارب زیسته آنان در دو مضمون اصلی مورد شناسایی قرار گرفته است. مضمون اصلی در مورد زنان «خانه‌ی متحول شده و قوای جسمی و روحی تحلیل یافته» و برای مردان نیز مضمون اصلی «فاصله اجتماعی و بازنشستگی مختل شده» بوده که بیانگر تجربه زیسته‌ی آنان در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ می‌باشند. در جدول زیر به یافته‌های پژوهش اشاره شده است.

جدول ۳. یافته‌های پژوهش

Table 3. Research finding

جنسیت	یافته‌های پژوهش
زن	افزایش اشتغالات و فشارهای جسمانی در زنان درون خانه درک افزایش حمایت‌های اجتماعی از سوی اعضای خانواده در زنان
مرد	تبعات ماندن طولانی مدت در خانه و افزایش فشارهای روحی اختلال در زندگی دوران بازنشستگی

در مورد زنان مشارکت‌کننده، یافته‌ها نشان داد از مهم‌ترین تحولات در خانه که از سوی زنان سالمند درک شده، افزایش چشمگیر مشغله‌های آنان و فشار مضاعف در محیط خانه در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ بوده است. این افزایش فشار بار مسئولیت کارهای خانه مقارن با کاهش در قوای جسمانی و روانی زنان سالمند بوده است. نظریه‌های زیست‌شناختی سالمندی در تبیین این وضعیت به‌خوبی قادرند علت درک چنین فشار مضاعفی را تبیین نمایند به‌طوری‌که طبق این نظریه‌ها عموماً افراد در این سن با کاهش توان جسمانی و روانی مواجه هستند و حتی انجام کارهای عادی می‌تواند فشار دوجلدانی را در آن‌ها ایجاد نماید. همچنین زنان در دوران کووید-۱۹ با افزایش چشمگیر در مشغله‌های مرتبط با مسئولیت‌های مراقبتی خانوادگی در خانه مواجه شده‌اند. زنان سالمند در کنار افزایش امور خانه، مسئولیت‌های مراقبتی را نیز برای کاهش خطر ابتلاء و پیشگیری از بیماری در خانه بر عهده داشته‌اند و در کنار آن از احساس نادیده گرفته شدن آن زحمات توسط اعضاء ابراز ناراحتی کرده‌اند. به دلیل خروج فرزندان از خانه (ازدواج و تحصیل)، زنان در دوران سالمندی اغلب با کاهش نقش مراقبتی خانوادگی مواجه هستند که از یافته‌های پژوهش چنین دریافت می‌شود که با ظهور همه‌گیری کووید-۱۹ و اعمال تعطیلی‌های گسترده، یک‌بار دیگر نقش مراقبتی خانوادگی در میان زنان سالمند پررنگ‌تر شده است و باری اضافی بر دوش زنان سالمند تحمیل نموده است. در مورد کارهای خانه، فشار ناشی از آن و اعتقاد به نادیده گرفته شدن زحمات آن‌ها به‌ویژه با داشتن سن و سال بالا و احساس ضعف و ناتوانی نسبت به دوران جوانی، نظریه فمینیستی سالمندی، عقیده دارد زنان با توجه به تقسیم‌کار جنسیتی عمدتاً وظایف و کارهای مرتبط با امور منزل و نقش‌های مراقبتی در خانه را برعهده گرفته و بابت آن هیچ‌مزدی دریافت نمی‌کنند. همچنین در بیشتر موارد این زحمات توسط اطرافیان نادیده گرفته می‌شوند. یافته‌ها نشان داد که نه‌تنها انجام این امور سن و سال نمی‌شناسد بلکه نظافت‌های وسواس‌گونه و ضدعفونی دائمی منزل و وسایل خریداری‌شده در این دوران همه‌گیری کووید-۱۹ حتی باعث ایجاد اختلالاتی مانند اختلال وسواس و اختلال اضطراب بیماری در زنان شده است.

نتایج کار شارما^۱ و همکاران (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که زنان بیشتر از مردان به انجام رفتارهای پیشگیرانه متعهد هستند. همچنین این وضعیت باعث شده که به شکلی تشدید یافته امورات خانه‌داری برای زنان در این دوران بیشتر شود. نتایج کار چوهان^۲ (۲۰۲۰) ضمن اشاره به افزایش کار بدون مزد زنان در خانه، ظهور کووید-۱۹ و افزایش بار ناشی از آن را باعث بروز عوارض و نگرانی‌های متعدد در این زمینه برای زنان اعلام کرده است. از تبعات آن، فشارهای مضاعف روحی-روانی برای زنان در محیط خانه بوده است. ایمانی و همکاران (۲۰۲۱) جنسیت را یکی از فاکتورهای تعیین‌کننده در ابتلاء به بیماری‌های روان‌شناختی و عوارض روحی-روانی ناشی از بیماری‌ها اعلام کرده‌اند. نتایج پژوهش کواگه^۳ و همکاران (۲۰۲۰) نیز نشان داده که در زمان همه‌گیری کووید-۱۹ اثرات روان‌شناختی منفی از جمله استرس، اضطراب و اختلالات عصبی در افراد از جمله زنان به‌طور معناداری افزایش یافته است.

مضمون فرعی «تجربه حس دوگانه: تحقق فضای دوستانه ولی با افزایش فشار جسمانی» در این تحقیق به تجربه متفاوت زنان در خانه ناشی از افزایش حضور اعضای خانواده و تبعات آن اشاره دارد. نتایج یافته‌ها که در مطالعات قبلی کمتر بدان توجه شده، نشان داد که افزایش حضور اعضای خانواده برای زنان در خانه باعث تجربه حسی دوگانه از سوی آنان شده است. زنان در این دوران با هیجانات مثبت ناشی از حضور اعضاء در کنار فشار منفی ناشی از افزایش امور منزل روبرو شده‌اند. هیجانات مثبت درک شده از طرف زنان سالمند را می‌توان بر اساس رویکردهای حمایت اجتماعی تبیین نمود. در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ شاهد درک افزایش مشارکت گروهی اعضاء خانواده و کمک‌های آن‌ها در برخی از امور از سوی زنان هستیم. ایمانی جاجرمی (۲۰۲۰) در پژوهش خود به افزایش بار مسئولیت زنان در خانواده در شرایط بحران کووید-۱۹ باوجود قرنطینه و حضور بیشتر اعضاء خانواده اشاره کرده است. از دیگر نتایج این یافته درک افزایش

-
1. Sharma
  2. Chauhan
  3. Kwaghe

حمایت اجتماعی اعضاء از سوی زنان بوده است که با نتایج کار ووفام^۱ و همکاران (2022) مبنی بر آنکه زنان سالمند تجربه عاطفی مثبتی از حضور و افزایش حمایت اجتماعی اعضاء خانواده در دوران کووید-۱۹ داشته‌اند، همخوانی دارد. رویکرد حمایت اجتماعی ضمن تأکید بر متفاوت بودن نوع حمایت دریافتی برحسب جنسیت به رابطه درک و دریافت این حمایت‌ها و افزایش سلامت روان سالمندان اشاره دارد. همان‌طور که یافته‌ها نشان داد، زنان سالمند مشارکت‌کننده، در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ از درک افزایش حمایت‌های اجتماعی (فیزیکی و عاطفی) از سوی اعضاء خانواده خود و اطرافیان صحبت نموده و این باعث افزایش سلامت روان آن‌ها شده است.

همچنین نتایج یافته‌های این پژوهش از تجربه افزایش چشمگیر استفاده از تلفن توسط سالمندان زن حکایت می‌کند. بهره‌گیری از ابزار تلفن برای برقراری ارتباطات با اطرافیان در نبود ارتباط فیزیکی و گستردگی شبکه ارتباطی زنان از جمله دلایل آن بوده است. داودی، نرگسی و مهربابی‌زاده هنرمند (2012) در کار خود اشاره کرده‌اند که سبک ارتباطی زنان و مردان متفاوت بوده، چراکه زنان بیشتر از مردان دارای شبکه ارتباطی گسترده هستند.

به‌طور کلی نتایج یافته‌ها در مورد تجربه زنان سالمند نشان داده که زنان در این دوران برای گذر از بحران نقش اساسی داشته‌اند. این نتایج با یافته‌های کار نواح، شهریاری و بوداکی (2021) که بیان داشته‌اند زنان به‌طور خاص در مواجهه با بیماری و اثرات آن نقش اساسی داشته و محور خانواده محسوب می‌شوند همخوانی دارد. همچنین آن‌ها درون محیط خانه به دلیل همین نقش اساسی و چندگانه، فشارهای بیشتری را بر دوش خود احساس کرده‌اند.

در مورد سالمندان مرد، نتایج یافته‌ها نشان می‌دهد که آن‌ها در دوران کووید-۱۹ به دلیل فاصله گرفتن از محیط بیرون و اجبار به ماندن طولانی‌مدت در خانه تبعات فراوانی از جمله افزایش فشارهای روحی را تجربه کرده‌اند. حضور بیشتر در خانه برای سالمندان

مرد غالباً امری اجباری و تداعی‌گر تصویر زندان برایشان بوده است. بر طبق نظریه خرده‌فرهنگ، سالمندان علاوه بر اینکه تمایل دارند خود را از سایر گروه‌های جامعه جدا نمایند بلکه بیشتر وقت خود را با هم‌سالان گذرانده و تمایل دارند که با هم‌سالان خود تعامل داشته باشند. از تبعات حضور اجباری بیشتر در خانه، افزایش فشارهای روحی و تنش با اعضای خانواده بوده است که مطابق نظریه نقش، حضور بیشتر مردان در خانه و درو شدن از برخی نقش‌های قبلی، عموماً مرتبط با کار در بیرون، می‌تواند مسائل و مشکلات اجتماعی و روانی متعددی را به همراه داشته باشد. نتایج کار فولر^۱ و همکاران (2022) حاکی از درک افزایش تنش با اعضای خانواده در سالمندان به‌خصوص مردان در دوران کووید-۱۹ می‌باشد. همچنین نتایج یافته‌ها از تلاش‌های سازگاران از سوی مردان با وضعیت موجودشان حکایت می‌کند. سعی در حفظ وضعیت استقلال و جایگاه خود در خانه، انجام امور و مسئولیت‌های مردانه و انجام برخی کارهای روتین روزمره دوران بازنشستگی قبل از کووید-۱۹ به شکلی متفاوت و جدید، صبر و تحمل و حفظ روحیه خود و روحیه دادن به اطرافیان از جمله این موارد می‌باشد. در این زمینه، نظریه اریکسون بیانگر آن است که افراد در مرحله پایانی رشد خود به ارزیابی و مرور تجربه گذشته خود پرداخته و در جهت سازگاری با بحران‌ها از آن‌ها استفاده می‌کنند. هرچقدر در گذشته تجربه بهتری را پشت سر گذاشته باشند، در این دوران نیز با موفقیت بیشتری بحران را پشت سر می‌گذارند. نتایج کار پژوهشی داودی، نرگسی و مهرابی‌زاده هنرمند (2011) نشان داده که مردان به‌خاطر نقش‌های جنسیتی متفاوتشان بیشتر به انکار موقعیت‌های فشارزا و حفظ استقلال در شرایط بحرانی تشویق می‌شوند.

نتایج یافته‌ها نشان می‌دهد که کووید-۱۹ به‌نوعی کلیشه رایج «زنان در خانه، مردان در بیرون» را برای سالمندان زن و مرد برجسته نموده است. زنان درون خانه تبعات فراوان و فشارهای جسمانی و روحی مضاعفی را تجربه نموده، درحالی‌که مردان با جدا شدن از محیط بیرون و دوری از تعلقات، تبعات و فشارهای روحی افزایش‌یافته‌ای را تجربه

نموده‌اند. همچنین زنان سالمند نقش اساسی و چندگانه‌ای در درون خانه در دوران بحران کووید-۱۹ داشته‌اند که کمتر مورد توجه قرار گرفته است. پیشنهاد می‌شود با توجه به نتایج به دست آمده مطالعات دیگری برای سایر مناطق، در محدوده‌های جغرافیایی گسترده‌تر برای سایر زیرگروه‌های سالمندان به جهت شناخت و درک تفاوت جنسیتی تجربه زیسته سالمندان و فهم وضعیت آنان در شرایط بحرانی انجام شود که در برنامه‌ریزی‌های آینده برای بحران‌های مشابه می‌تواند بسیار کمک‌کننده باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی مستمر و گسترده به‌ویژه از طریق رسانه‌های جمعی برای دسترسی آسان‌تر، جهت توانمندسازی سالمندان در مورد آمادگی و چگونگی مدیریت بحران ارائه شود. همچنین از طریق سازمان‌های دولتی و نهادهای مردمی زمینه تقویت و ارائه حمایت‌های اجتماعی بیشتر از طریق اعضای خانواده به سالمندان به‌خصوص زنان، در زمان بحران و محیط خانه فراهم شود.

تأییدیه اخلاقی

برای نوشتن این مقاله، نویسندگان تمام اصول اخلاق پژوهش از جمله استفاده از چارچوب استاندارد و معتبر برای ارائه سؤالات پژوهش و برآورد حجم نمونه، جلب رضایت و اعتماد مشارکت‌کنندگان، عدم تحریف نقل‌قول‌ها و استناد به منابع مورد استفاده را رعایت کرده است.

مشارکت نویسندگان

این مقاله از طریق نویسندگان مقاله به صورت مشترک و با سهم برابر نوشته شده است.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

منابع مالی

حامی خاصی برای حمایت مالی از این مقاله وجود نداشته و تمام هزینه‌های آن توسط

نویسندگان مقاله تأمین شده است.

سپاسگزاری

در اینجا لازم می‌دانیم تا مراتب سپاس و قدردانی خود را از تمام کسانی که ما را در انجام این پژوهش یاری رساندند، اعلام داریم.

ORCID

Mohammad Shayanmehr
Latif Partovi

<http://orcid.org/0000-0002-4568-7219>

<http://orcid.org/0000-0001-7185-401x>

References

- Arber, S. & Ginn, J. (1995). *Connecting Gender and Ageing: A Sociological Approach*, Buckingham, England, Philadelphia: Open University Press.
- Beck, U. (1992). *Risk Society, Toward a New Modernity*, London, Sage Publication.
- Chauhan, P. (2020). Gendering COVID-19: Impact of the Pandemic on Women Burden of Unpaid Work in India, *Gender Issues*, 38, 395-419.
- Chee, S. Y. (2020). COVID-19 Pandemic: The Lived Experiences of Older Adults in Aged Care Home, *Millennial Asia*, 1-19.
- Converse, M. (2012). Philosophy of Phenomenology: How Understanding Aids Research, *Nurse Researcher*, 20(1), 23-32.
- Falvo, I. Zufferey, M. C. Albanese, E. & Fadda, M. (2021). Lived Experiences of Older Adults During the First COVID-19 Lockdown: *A Qualitative Study*, *PLOS ONE*, 16(6), 1-18.
- Fuller, H. R. Huseth-Zosel, A. Hofmann, B. Van Vleet, B. et al. (2020). Shifts in Older Adults Social Connections Throughout the Initial Year of the COVID-19 Pandemic, *Gerontologist*, 62(8), 1160-1172.
- Holmes, E. A. Oconnor, R. Perry, V. H. Tracey, I. et al. (2020). Multidisciplinary Research Priorities for the COVID-19 Pandemic: A Call for Actions for Mental Health Science, *The Lancet, Psychiatry*, 7(6), 547-560.
- Huntley, R. & Bratt, A. S. (2022). An Interpretative Phenomenological Analysis of the Lived Experiences of Older Adults During the COVID-19 Pandemic in Sweden, *Nordic Psychology*, 1-16.
- Huremovic, D. (2019). *Psychiatry of Pandemics: A Mental Health Response to Infection Outbreak*, Springer International Publishing, 1-25.
- Jian Min, J. Peng, B. Wie, H. Foi, W. & Lin, D. (2021). *Gender Differences in Patients with Covid-19: Focus on Severity and Mortality*, Capital Medical University. Beijing, China.
- Kwaghe, A. V. Habib, Z. G. Kwaghe, Z. G. Ilesanmi, O. S. & Ekele, B. A. (2020). *Stigmatization, Psychological and Emotional Trauma Among Frontline Health Care Workers Treated for COVID-19 in Lagos State, Nigeria: A Qualitative Study*.
- Lebrassear, A. Fortin, B. Noemie, L. Reymond, J. & Bussieres, S. (2021). *Impact of COVID-19 Pandemic on Older Adults: Rapid Review*, *JMIR Ageing*.
- Mclaren, H. J. Wong, K. R. Nguyen, K. N. & Mahamadachchi, K. N. (2020). COVID-19 and Women Triple Burden: Vignets from Srilanka, Malaysia, Vietnam and Australia, *Social Sciences*, 87, 1-11.
- Portacolone, E. Chodos, A. Halpern, J. Covinsky, E. et al. (2021). The Effects of the COVID-19 Pandemic on the Lived Experience of

- Diverse Older Adults Living Alone with Cognitive Impairment, *Gerontologist*, 6(2), 251-261.
- Rayan, N. & El Ayadi, A. (2020). A Call for a Gender-Responsive, Intersectional Approach to Address COVID-19, *Global Public Health*, 15(9), 1404-1412.
- Sharma, A. & Borah, S. B. (2020). COVID-19 and Domestic Violence: An Indirect Path to Social and Economic Crisis, *Journal of Family Violence*, 1-7.
- Staiti, A. (2012). The Pedagogic Impulse of Husserl's Way in to Transcendental Phenomenology: An Alternative Reading of the Erste Philosophic Lecture, *Grad far Philos J*, 33, 39-56.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1998). *Basic of Qualitative Research*, Thousand Oak.
- Vopham, T. Harris, H. R. Tinker, L. F. Manson, J. E. et al. (2022). The Impact of the COVID-19 Pandemic on Older Women in the Women Health Initiative, *Journal of Gerontology*, 77(1), 1-11.

References [In Persian]

- Zeraat Herfeh, F. & Ahmadian Ranjbar, R. (2021). Negative Consequences of COVID-19 Pandemic on the Life of the Elderly: A Qualitative Study, *Aging Psychology*, 7(2), 93-106 [In Persian].
- UMSU.ac.ir/index.aspx? &siteid=25&pageid=29333/ [In Persian].
- Torkani, S. (2020). *Older Adults: Self-Efficacy & Nursing*, Tehran, Jame-e-Negar Publication [In Persian].
- Statistical Center of Iran. (2016). Available online at: <http://amar.org.ir/> [In Persian].
- Seyfzadeh, A. Haghghatian, M. & Mohajerani, A. (2019). Perceived Social Support and Social Isolation in the Older Adults, *Depiction of Health*, 10(4), 300-309 [In Persian].
- Rezaee, R. Peyravi, M. Jalali, K. Avazzadeh, S. & Ahmadi Marzale, M. (2022). Exploring the Lived Experiences of Older Adults During the COVID-19 Pandemic: A Phenomenological Study, *Iranian Journal of Ageing*, 1-18 [In Persian].
- Rashedi, V. Roshanravan, M. Borhaninejad, V. & Mohamadzadeh, M. (2022). Coronavirus Anxiety and Obsession and their Relationship with Depression and Activities of Daily Living in Older Adults, *salmand: Iranian Journal of Ageing*, 17(2), 186-201 [In Persian].
- Norouzi Seyed Hosseini, R. (2021). Understanding the Lived Experiences of Athlete Elderly in COVID-19 Pandemic in Tehran (A Phenomenological Approach), *Iranian Journal of Ageing*, 16(1), 46-61 [In Persian].
- Navah, A. Shahyari, M. & Boudaghi, A. (2021). Study of Women, Living

- Experiences of Corona: A Phenomenological Study, *Journal of Women Social and Psychological Studies*, 19(3), 79-112 [In Persian].
- Navab, E. & Hajibabaei, F. (2017). *Phenomenology: Focus on Van Manen Method*, Tehran: Andishe-rafi Publication [In Persian].
- Mohebi Meimandi, M. & Sasanipour, M. (2021). Modernization and Prevalence of Emerging Infectious Diseases: Investigating the Underlying Factors of the Occurrence and Epidemic of COVID-19 and Its Continuity, *Quarterly Journal of Social Sciences*, 27(91), 39-78 [In Persian].
- Mirzaie, M. & Shamsghahfarokhi, M. (2007). Demography of Older Adults in Iran Accordance of Census (1956-2006), *Iranian Journal of Ageing*, 2(5), 326-331 [In Persian].
- Mirzai, K. (2020). Reasons and Impacts of COVID-19 Pandemic, *Journal of Social Impact Assessment*, 2, 13-41 [In Persian].
- Kianpour Ghahfarokhi, F. & Haghghi, J. (2007). Relationship between Erikson`s Socio-Psychological Growing Steps with Mental Health of Elderly in Khouzestan Province, *Jundishapur Scientific Medical Journal*, 6(4), 446-453 [In Persian].
- Khalife Soltani, S. Fathi Vajargah, K, Fazeli, N. Arefi, M. & Mehran, G. (2020). Women Doctoral Students Lived Experience of Gender in the Field of Education, *Journal of Theory & Practice in Curriculum*, 14(7), 29-52 [In Persian].
- Jalalifarhani, A. Swann, J. Razi, S. Mohammadi, M. et al. (2021). Comparison of Clinical Laboratory and Radiological Finding in Iranian Elderly and Non-Elderly Patients with COVID-19, *Journal of Marine Medicine*, 2(4), 216-225 [In Persian].
- Imanijajarmi, H. (2020). Social Impact of COVID-19 Pandemic in Iran, *Journal of Social Impact Assessment*, 2, 33-87 [In Persian].
- Imani, M. Naderi, Z. Soltan Mohammadi, A. Imamjomeh, M. Sharafi Zadegan, M. (2021). Lifestyle Changes, Mental Health and Violence Against Women During the Corona Outbreak, *Journal of Applied Psychological Research*, 12(4), 345-361 [In Persian].
- Hosseini Moghaddam, F. Amiri Delui, M. Sadeghmoghadam, L. et al. (2021). Prevalence of Depression and its Related Factors During the COVID-19 Quarantine Among the Elderly in Iran, *Salmand Iranian Journal of Ageing*, 16(1), 140-151 [In Persian].
- Hamidian, A. (2022). Corona and Secularism: Analysis of the Relationship Original Research between Religion, Science and Politics in the Face of COVID-19 Crisis in Iran, *Quarterly Journal of Social Sciences*, 28(95), 183-214 [In Persian].
- Farokhnezhad Afshar, P. (2020). COVID-19 Pandemic in the Community-Dwelling and Nursing Home Older Adults in Iran, *Joge*, 5(3), 26-28

[In Persian].

- Esmaeeli, R. & Ghadrband Fard Shirazi, Z. (2020). A Phenomenological Study of the Experience of Elderly 60-90 Year-Old of Shiraz with Corona, 14(2), 36-58 [In Persian].
- Delbari, A. Houshmand, E. & Saatchi, M. (2021). Are Older People With Chronic Disease to be Exposed to Severe Corona Disease, Iranian Research Center on Aging. University of Social Welfare and Rehabilitation [In Persian].
- Davoudi, I. Nargesi, F. & Mehrabizadeh Honarmand, M. (2012). Gender Differences in Health Anxiety and its Related Dysfunctional Beliefs: with Control of Age, *Health Psychology*, 11(3), 32-48 [In Persian].
- Creswell, J. W. (2012). *Research Design (Qualitative, Quantitative and Mixed Method)*. Translated in to Persian by Hasan Danaeifard, Hossein Kazemi. Tehran: Saffar Publication [In Persian].
- Benksim, A. Addi, R. A. & Cherkaoui, M. (2020). Vulnerability and Fragility Expose Older Adults to the Potential Dangers of COVID-19 Pandemic, *Iran J Public Health*, 49(1), 24-122 [In Persian].
- Azadarmaki, T. (2021). *Coronavirus and Iranian Society*, Tehran, Institute for Social and Cultural Studies [In Persian].
- Asgari, M. Choobdari, A. & Sakhaie, Sh. (2021). The Analysis of Psychological Experiences of the Elderly in the Pandemic of Coronavirus Disease: A Phenomenological Study, *Ageing Psychology*, 7(2), 107-123 [In Persian].
- Aliakbari Saba, R. (2022). *Socio-Economic, Demographic and Mental Health Impacts of COVID-19*, Tehran, Statistic Research Institute [In Persian].

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

استناد به این مقاله: شایان مهر، محمد، پرتوی، لطیف. (۱۴۰۱). تفاوت جنسیتی تجارب زیسته سالمندان جوان (۷۴-۶۰ ساله) در دوران همه‌گیری کووید-۱۹، ۲۹(۹۷)، ۱۶۷-۲۰۳.

DOI: 10.22054/qjss.2023.731742632

Social sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License...

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی